

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Лю Мейхуань

*аспірантка кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,*

*доцент кафедри музики та виконавства
Університет мистецтв і науки Сичуань, Китай*

пр. Науки, 9-А, Харків, Україна

orcid.org/0000-0002-5950-4727

liumh9990@163.com

Ключові слова: *учитель
музики, духовна культура,
естетичне мислення,
педагогічні умови.*

Метою статті є окреслення педагогічних умов формування духовної культури майбутніх учителів музики в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки.

У статті порушено актуальну проблему формування духовної культури в майбутніх учителів музики. Сьогодні висуває високі вимоги до культурного походження та рівня мислення вчителів музики, рівня їхньої художньої майстерності, освітнього пізнання, культурного досвіду, що є складниками загальнокультурної компетентності. Досвід практики викладання багатьох викладачів музики закладів вищої освіти Китайської Народної Республіки доводить, що формування духовної культури та рівень навченості мислення майбутніх педагогів музичного мистецтва є особливо затребувані в сучасній музичній освіті.

Автором доведено актуальність окресленої проблеми, визначено, що духовна культура є складником загальної культури майбутнього вчителя. Зазначено, що в Китайській Народній Республіці поняття «духовна культура» визначається як «освіта художньої культури» і отожднюється з «естетичним вихованням», завданням якого є виховання естетичних здібностей, естетичного смаку, переконань та пробудження цікавості до мистецтва, зокрема до музичного, у якому закладено потужний виховний потенціал.

Проаналізовано документ Міністерства освіти Китайської Народної Республіки «Висновки про ефективне посилення роботи з естетичного виховання в коледжах та університетах у нову епоху» про посилення естетичного виховання в закладах вищої освіти. Автором широко розкрито поняття «педагогічні умови», різні підходи до його трактування. Визначено основні педагогічні умови формування духовної культури майбутнього вчителя музики в закладах вищої освіти в Китайській Народній Республіці. Такими педагогічними умовами є: створення спеціального освітнього творчого середовища; посилення ціннісно-смыслових аспектів у процесі викладання дисциплін музичного та художнього мистецтва; забезпечення спеціальної підготовки викладачів закладів вищої освіти; створення спецкурсу для здобувачів вищої освіти. Окреслено перспективи подальших наукових розвідок, які полягають у практичній перевірці окреслених педагогічних умов формування духовної культури в майбутніх учителів музики в закладах вищої освіти Китайської Народної Республіки.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF SPIRITUAL CULTURE OF FUTURE MUSIC TEACHERS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF PRC

Liu Meihuan

*Postgraduate Student at the Department of Pedagogy, Foreign Philology and Translation
Kharkiv National Economic Semyon Kuznets University
Nauki ave., 9-A, Kharkiv, Ukraine,
Associate Professor at the Department of Music and Performing
Sichuan University of Arts and Science, China
orcid.org/0000-0002-5950-4727
liumh9990@163.com*

Key words: *music teacher, spiritual culture, aesthetic thinking, psychological and pedagogical conditions.*

The purpose of the article is to outline the pedagogical conditions for the formation of the spiritual culture of future music teachers in higher education institutions in China.

The article raises the topical issue of the formation of spiritual culture in future music teachers. Today it places high demands on the cultural origin and level of thinking of music teachers, the level of their artistic skills, educational knowledge, cultural experience, which are components of general cultural competence. The experience of teaching many music teachers in higher education institutions in China proves that the formation of spiritual culture and the level of training in thinking of future teachers of music art is especially in demand in modern music education.

The author proved the relevance of the outlined problem, determined that spiritual culture is part of the general culture of the future teacher. It is noted that in China the concept of “spiritual culture” is defined as “education of artistic culture” and is identified with “aesthetic education”, the task of which is to educate aesthetic abilities, aesthetic taste, beliefs and awakening interest in art, including music, which has a powerful educational potential.

The document of the Ministry of Education of the People’s Republic of China “Conclusions on the effective strengthening of aesthetic education in colleges and universities in the new era” on the strengthening of aesthetic education in higher education is analyzed. The author widely discloses the definition of “pedagogical conditions”, different approaches to its interpretation. The main pedagogical conditions for the formation of the spiritual culture of the future music teacher in higher education institutions in China have been determined. Such pedagogical conditions are as follows: creation of a special educational creative environment; strengthening of value-semantic aspects in the process of teaching disciplines of music and art; providing special training for teachers of higher education institutions; creation of a special course for applicants for higher education.

The prospects of further scientific research are outlined, which consist in the practical verification of the outlined pedagogical conditions for the formation of spiritual culture in future music teachers in higher education institutions in China.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення різноманітні освітні реформи «нових вільних мистецтв» і «міждисциплінарних», які пропагуються в Китайській Народній Республіці (далі – КНР), спрямовані на здійснення якісної фахової підготовки здобувачів вищої освіти, зокрема вчителів музичного мистецтва. Варто зазначити, що

це є одним із стратегічних завдань освітньої політики КНР. Розвиток та впровадження інновацій, сучасні суспільні перетворення у сфері загальної середньої та вищої освіти, підвищення вимог до майбутніх учителів спонукають до здійснення підготовки фахівців музичної культури на принципово новому рівні.

Формування духовної культури вчителя музики є нагальним питанням закладів вищої освіти та вимагає негайного вирішення.

Аналіз основних джерел і публікацій.

Варто зазначити, що духовна культура є складником загальної культури особистості вчителя музики та належить до актуальних проблем у спектрі наукових розвідок. Тому в контексті заявленої проблеми здійснено аналіз наукових праць, у яких розкрито теоретико-практичні питання формування загальної культури вчителя музики. Так, ґрунтовними теоретико-практичними доробками українських та китайських учених є такі, у яких висвітлено питання формування сценічно-образної культури майбутніх учителів музичного мистецтва [11]; представлено методіку формування комунікативної культури майбутніх учителів музичного мистецтва [12].

У наукових розвідках української дослідниці О. Дубасенюк розкрито проблему формування духовних засад студентської молоді в закладах вищої освіти. Науковиця акцентує увагу на підготовці кваліфікованих спеціалістів європейського рівня, а цьому сприятиме створення відповідного культурного й пізнавального середовища [2].

У пригоді стало дослідження проблеми формування духовно-моральної культури майбутнього вчителя музики в закладах вищої освіти України та КНР [9]. Автором розкрито сутність духовно-моральної культури майбутнього вчителя музики, а також представлено основні засоби її формування в майбутніх учителів музики у вишах України та КНР.

Отже, аналіз наукових досліджень дозволяє зробити висновок про те, що проблема формування загальної культури, зокрема і психолого-педагогічних умов формування духовної культури майбутнього вчителя музики, у закладах вищої освіти залишається не розкритою та вимагає негайного вирішення.

Мета статті. Метою статті є окреслення педагогічних умов формування духовної культури майбутніх учителів музики в закладах вищої освіти КНР.

Виклад основного матеріалу. Реформування системи освіти та зміни у змісті освіти вимагають здійснення оновленого підходу до формування загальної культури майбутнього вчителя. Складові частини загальної культури такі: моральна, духовна, естетична, екологічна, комунікативна тощо [10].

Відомо, що загальна культура відображає як практичні надбання діяльності людини, так і ціннісне ставлення людини до навколишньої дійсності, суспільства, природи, світогляд, розвиток творчих здібностей, рівень морального, духовного, естетичного розвитку тощо. Як було зазначено вище, духовна культура є одним із компо-

нентів загальної культури. Історично склалося, що духовна культура проявляється у встановленні духовних зв'язків між людьми, високому духовному ставленні особистості до держави, до себе, у справедливості, толерантності, чуйності, терпимості тощо. Безперечним фактом є те, що майбутній учитель музики має володіти духовною культурою. Адже духовністю вчителя є «<...> життя за законами Істини, Добра, Краси, що створює гармонійне існування людини зі світом <...>» [3; 10]. У процесі підготовки майбутніх учителів важливим є не лише академізм, тобто опанування професійних знань, умінь, навичок, але й опанування високого рівня духовної культури, оскільки вчитель продукує культурний код нації та є його носієм. У контексті зазначеної проблеми значну роль відіграє ціннісне ставлення до професійної діяльності, як стійке внутрішнє переконання особистості, що спирається на моральну самосвідомість [6].

Це підтверджує той факт, що у 2018 р. Міністерством освіти КНР було опубліковано документ «Висновки про ефективне посилення роботи з естетичного виховання в коледжах та університетах у нову епоху» [13], де зазначено завдання, які стоять перед закладами вищої освіти. Одне із ключових завдань – «<...> сприяти покращенню естетичних та гуманістичних якостей здобувачів, удосконаленню естетичного виховання <...>» [13]. Варто зазначити, що в документі чітко визначено: загальні вимоги до реалізації естетичного виховання у вишах, ключові завдання, основні заходи та шляхи реалізації естетичного виховання тощо. У час стрімкого розвитку цифрових технологій, організації змішаного навчання через пандемію коронавірусу тощо ці завдання мають бути вирішені успішно й ефективно, незважаючи на онлайн-формат. У контексті зазначеної проблеми у пригоді стало дослідження Т. Собченко, Цін Шеня, які вивчали питання організації змішаного навчання та формування цифрової грамотності майбутніх педагогів [8; 9].

У КНР поняття «духовна культура» визначається як «освіта художньої культури», що отожднюється з «естетичним вихованням», завданням якого є виховання естетичних здібностей, естетичного смаку, переконань та пробудження цікавості до мистецтва, зокрема до музичного, у якому закладено потужний виховний потенціал.

Отже, зосереджуючись на меті статті, розкриємо педагогічні умови формування духовної культури майбутніх учителів музики в закладах вищої освіти КНР.

Доцільним є розкриття поняття «педагогічні умови». Так, у науковій літературі «педагогічні умови» розглядають як: «функціонування взаємопов'язаної сукупності внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик, які забезпечують

високу результативність навчального процесу» [4, с. 154]; педагогічні обставини, які або сприяють, або протидіють проявам певних педагогічних закономірностей [1]; сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів, педагогічних прийомів, які сприяють підвищенню ефективності освітнього процесу й успішному вирішенню поставлених педагогічних завдань [6]. Отже, у контексті нашого дослідження під педагогічними умовами ми вбачаємо чинники, які впливають на освітній процес та сприяють досягненню мети й покращенню результату.

У пригоді стало дослідження О. Дубасенюк, яка зазначає, що формування духовної культури майбутніх фахівців буде успішно здійснюватись у спеціально організованому культурному середовищі [2, с. 3]. Нам імпонує ідея автора, оскільки у створенні спеціального середовища враховуються особливості національного менталітету, релігії, ставлення до мистецтва тощо. Тому *першою провідною педагогічною умовою формування духовної культури майбутнього вчителя музики є створення спеціального освітнього творчого середовища.*

Ван Яцзюнь під час дослідження питання визначення педагогічних умов формування комунікативної культури майбутнього вчителя музичного мистецтва обґрунтовує важливість посилення ціннісно-сміслових аспектів у змісті диригентсько-хорового навчання [12]. Ми поділяємо думку автора в тому, що музика є явищем духовної культури людства, яке лише через суб'єктивну оцінку сприймає її та пізнає. Причому оцінка може бути як сприйнята, так і заперечуватися суспільною свідомістю. Проте музика залишається необхідним продуктом творчої діяльності та продукує духовну культуру людства. Тому *другою педагогічною вимогою було визначено посилення ціннісно-сміслових аспектів у процесі викладання дисциплін музичного та художнього мистецтва.* На думку Фен Ланьфан, «мета нинішньої музичної освіти в закладах вищої освіти КНР полягає не тільки в тому, щоб навчити студентів кількох пісень або виховувати та розвивати в них таланти, але й у тому, щоб дати можливість кожному висловити своє ставлення, дати оцінку твору мистецтва, покращити естетичні здібності, а також підвищити рівень їхньої культури» [7].

Щодо визначення *третьої педагогічної умови* формування духовної культури в майбутніх учителів музики, на основі опрацювання широкого спектра наукових джерел було зроблено висновок про те, що це має бути *забезпечення спеціальної підготовки викладачів закладів вищої освіти.* Це можливо через створення спеціальних спецкурсів для викладачів вишів, проведення семінарів, майстер-класів, суть та зміст яких спрямовані на опанування системи знань, умінь та навичок ефективно й оптимально здійснювати вибір сучасних форм, методів, засобів навчання, які сприятимуть формуванню духовної культури у здобувачів вищої освіти під час вивчення дисциплін музичного та художнього мистецтва.

Четвертою педагогічною умовою є створення спецкурсу для здобувачів вищої освіти, змістом якого є розкриття основних понять духовної культури, ролі та значення духовної культури для майбутнього вчителя музики, розкриття особливостей орієнтацій процесу духовного розвитку особистості, індивідуалізація професійної підготовки на культурологічній основі, збагачення змісту суміжних дисциплін цінностями духовного життя людини тощо.

Реалізація всіх визначених вище педагогічних умов сприятиме забезпеченню формування духовної культури в майбутніх учителів музики в закладах вищої освіти КНР.

Висновки. Отже, у статті визначено та проаналізовано педагогічні умови формування духовної культури в майбутніх учителів музики в закладах вищої освіти КНР, а саме:

- створення спеціального освітнього творчого середовища;
- посилення ціннісно-сміслових аспектів у процесі викладання дисциплін музичного та художнього мистецтва;
- забезпечення спеціальної підготовки викладачів закладів вищої освіти;
- створення спецкурсу для здобувачів вищої освіти.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у практичній перевірці окреслених педагогічних умов формування духовної культури в майбутніх учителів музики в закладах вищої освіти КНР.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанский Ю. Педагогика : учебное пособие. Москва : Просвещение, 1983. 608 с.
2. Дубасенюк О. Формування духовних засад студентської молоді. *Матеріали Міжвузівського науково-методичного семінару*, 18 грудня 2007 р. Житомир : Вид-во ПП Сахневич, 2007. С. 2–5.
3. Кучерова О. Духовно-нравственная культура учителя в контексте современности. *Научные ведомости Белгородского государственного национального исследовательского университета. Серия «Гуманитарные науки»*. 2014. № 20 (191). Вып. 23. С. 189–195.
4. Манько В. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін. *Соціалізація особистості*. Київ : Логос, 2000. Вип. 2. С. 153–161.

5. Партола В., Смолянюк Н., Собченко Т. Поняття ціннісного ставлення майбутніх педагогів до професійної діяльності. *Теорія і методика професійної освіти*. 2020. Вип. 21. Т. 2. С. 162–168.
6. Сержнікова Р., Пархоменко Н., Яковицька Л. Основи психології і педагогіки : навчальний посібник. Київ, 2003. 243 с.
7. Фен Ланьфан. Двадцятирічний огляд і перспективи художньої освіти у звичайних коледжах та університетах (1978–1998). *Народна музика*. 1999 № 10. С. 33–37.
8. Собченко Т. Формування цифрової компетентності в підготовці майбутніх учителів в Україні та КНР. *Науковий вісник Маріупольського державного університету . Серія «Педагогіка та психологія»*. 2021. № 1. Т. 7. С. 103–112.
9. Собченко Т., Шен Ц. Організація змішаного навчання у підготовці майбутнього вчителя в Україні та КНР. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Вип. 79. С. 113–117.
10. Цінь Шен. Формування духовно-моральної культури майбутнього вчителя музики в закладах вищої освіти України та КНР. *Педагогіка та психологія*. 2020. Харків. Вип. 63. С. 188–196.
11. Чжу Цзюньцяо. Формування вокальної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук. Київ : Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2016.
12. Яцзюнь Ван. Методика формування комунікативної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі диригентсько-хорового навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Суми, 2018.
13. 教育部关于切实加强新时代高等学校 美育工作的意见, 教体艺 2019, 2号. URL: http://www.moe.gov.cn/srcsite/A17/moe_794/moe_624/201904/t20190411_377523.html (дата звернення: 01.11.2021)

REFERENCES

1. Babanskyi Yu.K. (1983). Pedahohyka [Pedagogy]. *Ucheb. posobyе. Moskva. Prosveshchenye*. 608 p. [in Russian].
2. Dubaseniuk O.A. (2007). Formuvannia dukhovnykh zasad studentskoi molodi [Formation of spiritual foundations of student youth]. *Materialy Mizhvuzivskoho naukovy-metodychnoho seminaru, 18 hrudnia 2007 r. Zhytomyr. Sakhnevych*. P. 2–5 [in Ukrainian].
3. Kucherova O.Ie. (2014). Dukhovno-nravstvennaia kultura uchytelia v kontekste sovremennosti [Spiritual and moral culture of the teacher in the context of modernity] *Nauchniye vedomosti BelHU. Ser. Humanytarnye nauky*. № 20 (191), Vol. 23. P. 189–195 [in Russian].
4. Manko V.M. (2000). Dydaktychni umovy formuvannia u studentiv profesiino-piznavalnoho interesu do spetsialnykh dystsyplin [Didactic conditions for the formation of students' professional and cognitive interest in special disciplines]. *Sotsializatsiia osobystosti*. K. : Lohos. Vol. 2. P. 153–161 [in Ukrainian].
5. Partola V.V., Smolianiuk N.M., Sobchenko T.M. (2020). Poniattia tsinnisnogo stavlennia maibutnikh pedahohiv do profesiinnoi diialnosti [The concept of the value attitude of future teachers to professional activity]. *Teoriia i metodyka profesiinnoi osvity*. Vol. 21, t. 2. P. 162–168 [in Ukrainian].
6. Serezhnikova R.K. & Parkhomenko N.D. & Yakovytska L.S. (2003). Osnovy psikhologii i pedahohiky [Fundamentals of psychology and pedagogy]. *Navch. posib. K. : Tsentra navch. lit-ry*. 243 p. [in Ukrainian].
7. Fen Lanfan (1999). Dvadsiatyrichnyi ohliad i perspektyvy khudozhnoi osvity v zvychnykh koledzhakh ta universytetakh (1978–1998) [Twenty-Year Review and Prospects of Art Education in Ordinary Colleges and Universities (1978–1998)]. *Narodna muzyka*. P. 33–37 [in Ukrainian].
8. Sobchenko T.M. (2021). Formuvannia tsyfrovoy kompetentnosti v pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv v Ukraini ta KNR [Formation of digital competence in the training of future teachers in Ukraine and China]. *Naukovyi Visnyk MDU. Seriia "Pedahohika ta psikhohihiia"*. Vol 1, t. 7. P. 103–112 [in Ukrainian].
9. Sobchenko T.M., Shen Ts. (2021). Orhanizatsiia zmishanoho navchannia u pidhotovtsi maibutnoho vchytelia v Ukraini ta KNR [Organization of blended education in the training of future teachers in Ukraine and China]. *Naukovyi chasopys NPU im. M.P. Drahomanova. Seriia 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektivy*. Vol. 79. P. 113–117 [in Ukrainian].
10. Tsin Shen (2020). Formuvannia dukhovno-moralnoi kultury maibutnoho vchytelia muzyky u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy ta KNR [Formation of the spiritual and moral culture of the future music teacher in higher education institutions of Ukraine and China]. *Pedahohika ta psikhohihiia*. Kharkiv. Vol. 63. P. 188–196 [in Ukrainian].
11. H Zhu Tsziuntsiao (2016). Formuvannia vokalnoi kultury maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva u protsesi profesiinnoi pidhotovky [Formation of vocal culture of future teachers of music art in the process of professional training]. *Dys. kand. ped. nauk*. Kyiv: Nats. ped. un-t im. M.P. Drahomanova [in Ukrainian].

12. Iatsziun Van (2018). *Metodyka formuvannia komunikatyvnoi kultury maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva v protsesi dyryhentsko-khorovoho navchannia* [Methods of forming the communicative culture of future teachers of music in the process of conducting and choral training]. *Avtoref. dys. kand. ped. nauk.* Sumskiy derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni A.S. Makarenka [in Ukrainian].
13. *Opinions of the Ministry of Education on Effectively Strengthening the Work of Aesthetic Education in Colleges and Universities in the New Era, Education* (2019) [Zapysy ministerstva osvity na efektyvnomu vykonanni robot z estetychnoyi osvity v koledzhi i universytety v novoyi ery, osvity]. URL: http://www.moe.gov.cn/srcsite/A17/moe_794/moe_624/201904/t20190411_377523.html [in Ukrainian].